

М. М. Лизогуб,
аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

M. Lyzohub,
postgraduates, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

TECHNOLOGICAL MODERNIZATION OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE IN TERMS OF ECONOMIC TRANSFORMATION

Технологічні економічні перетворення є чільною групою, яка надає нові виклики та можливості для модернізації фінансової системи, зокрема і в Україні. Нині фінансові системи країн усього світу стоять перед загальними чинниками розвитку та в багатьох питаннях є конкурентами за перерозподіл світового капіталу.

Таким чином, черговий етап технологічних викликів є як складністю для впровадження в поточну практику фінансів, так і відкриває нові можливості для позиціонування фінансової системи України як ефективного інструменту діяльності та регулювання для внутрішніх економічних суб'єктів, а також привабливого інвестиційного поля для зовнішніх.

Technological economic transformation is a prominent group that presents new challenges and opportunities for modernizing the financial system, including Ukrainian. Today, financial systems of all countries are facing general development factors, and in many cases they are competitors for the redistribution of world capital.

Thus, the next stage of technological challenges is both a complexity for implementation in the current practice of finance and opens up new opportunities for positioning the financial system of Ukraine as an effective instrument of operation and regulation for domestic economic actors and an attractive investment field for external ones.

*Ключові слова: фінансова система, фінансова інклюзивність, фінансові технології.
Key words: financial system, financial inclusion, financial technologies.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Технологічні економічні перетворення є чільною групою, яка надає нові виклики та можливості для модернізації фінансової системи, зокрема і в Україні. Нині фінансові системи країн усього світу стоять перед загальними чинниками розвитку, та в багатьох питаннях є конкурентами за перерозподіл світового капіталу.

Таким чином, черговий етап технологічних викликів є як складністю для впровадження в поточну практику фінансів, так і відкриває нові можливості для позиціонування фінансової системи України як ефективного інструменту діяльності та регулювання для внутрішніх економічних суб'єктів, а також привабливого інвестиційного поля для зовнішніх.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням адаптації фінансової системи України до економічних перетворень у технологічній сфері присвя-

чені праці таких вчених, як С. Волосович В. Гаврилюк, Н. Карпенко, Р. Ліпський, А. Мазаракі, О. Шевлюга та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У статті ми намагаємося проаналізувати основні шляхи трансформації різних сфер та ланок фінансів в умовах сучасних викликів та шляхи їх модернізації для збереження стабільного функціонування фінансової системи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Попри свою нероздільну єдність, шлях різних сфер фінансової системи до інституційно-технологічної модернізації може різнитися. На відміну від суб'єктів фінансової інфраструктури, які змінюються на приватно-власницьких засадах та за ініціативою капіталовкладників під впливом ринкових чинників, інституції

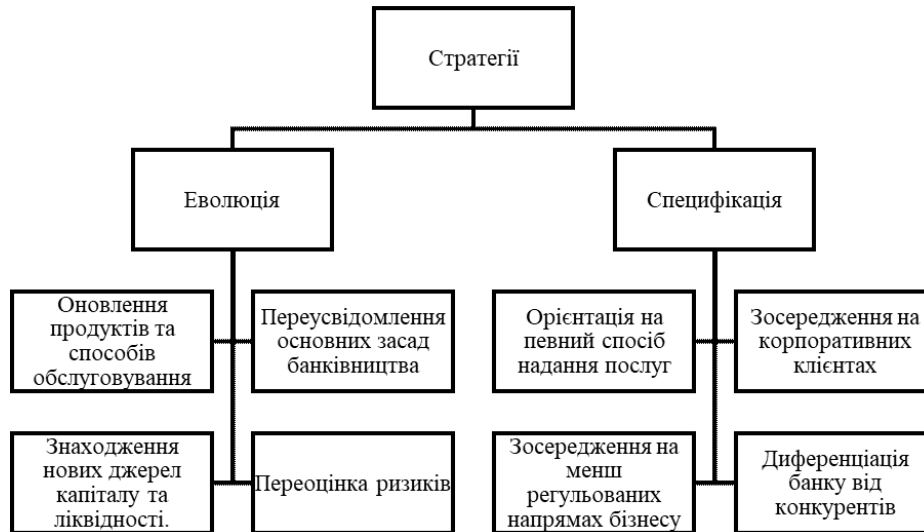

Рис. 1. Стратегії адаптації інституцій фінансової інфраструктури до викликів фінансових технологій та їх практичні приклади

Джерело: www.oracle.com

сфери централізованих та децентралізованих фінансів не мають можливості будувати ринкове поле для конкуренції. Натомість вони можуть вдосконалюватися засобами побудови нових форматів розподілу фінансових ресурсів та експериментами з окремими елементами.

Для традиційних установ фінансової інфраструктури еволюція фінансових технологій кидає виклик їхній провідній ролі у сучасній фінансовій системі. Щоби відповісти на них, їм необхідно модернізувати свої бізнес-стратегії та операційні моделі. Можна перелічити різні напрями модернізації, але проаналізувавши думки різних експертів, ви віднесли їх до двох груп: специфікація та еволюція, що відображено на рисунку 1.

Першим шляхом для адаптації традиційних інституцій до нових умов ринку фінансових послуг, і разом з тим першим варіантом розвитку фінансової системи, є еволюція — перетворення під впливом обставин та збереження провідної ролі формальних традиційних суб'єктів [5, с. 8].

Переглядаючи будь-яку стратегію, необхідно починати з базових принципів. Для банківських лідерів це означає переосмислення основної мети та функції банківської справи. Традиційні функції банків досі існують, і деякі з них набувають все більшого значення, але з'явилися й нові нюанси їх виконання і можливостей, які можна надати клієнту.

Потужною зброєю банків є також створення альтернативних до революційних фінансових технологій, доповнюючи програм до традиційної банківської діяльності. У роздрібних фінансових службах, наприклад, цифрові канали самообслуговування — онлайн-банкінг, мобільний банкінг і платежі, а також банкомати — завойовують ринок. Такі канали коштують менше, ніж філії, видають кредитів у більшому обсязі та оперативніше, збирають більше депозитів. Крім того, оскільки канали стають більш інтегрованими, вони все більше здатні керувати відносинами з клієнтами таким чином, щоб це відбувалося виключно в потрібному для суб'єкта руслі.

Сектор традиційних банків досі виконує важливу функцію. Безумовно, зростання доходів важче досягти через перетік бізнесу до прямих каналів, окрім того доведеться здійснити витрати. Тим не менш, корисно мати високу присутність в популярних каналах інформації, яка допомагає створити і підтримувати інформованість про бренд.

З іншого боку, існує альтернативний шлях перебудови фінансової системи — специфікація. На практиці вона являє собою займання колись системно важливим суб'єктом ніші на фінансовому ринку за тим чи іншим критерієм: типу клієнта, виду діяльності чи надання послуг у певний спосіб.

Незалежно від основної мети та функцій банківської діяльності, банки можуть зосередитись на підприємствах, продуктах та послугах, які створюють або мають потенціал для створення сильних і прибуткових потоків доходів. З будь-яким викликом легше мати справу, якщо продажі та маржа високі. У всіх галузях бізнесу — існують дуже успішні сегменти. І на них можна зробити акцент. Відповідно банки дивляться на інші варіанти фінансування своїх корпоративних клієнтів, як от торгові фінанси, акціонерне фінансування та корпоративні високопродуктивні облігації.

З іншого боку, вже наявна система філій, може бути модифікована у центри фінансових консультацій, які будуть складати змістову та сервісну альтернативу інтернет-додаткам та фінансовим технологіям без індивідуального підходу.

Успіх виконання стратегій буде залежати від ефективної операційної політики та процедур. Таким чином, повинні бути переглянуті робочі моделі організації та модернізовані, якщо мають шанси на досягнення нові стратегічні цілі [2, с. 45].

При модернізації суб'єктів фінансової системи, необхідно розуміти, що їхня структура та парадигма діяльності, орієнтована на виклики минулих десятиліть, може не відповідати новому формату фінансової системи. Щоб зробити їх більш релевантними та ефективними, банки можуть:

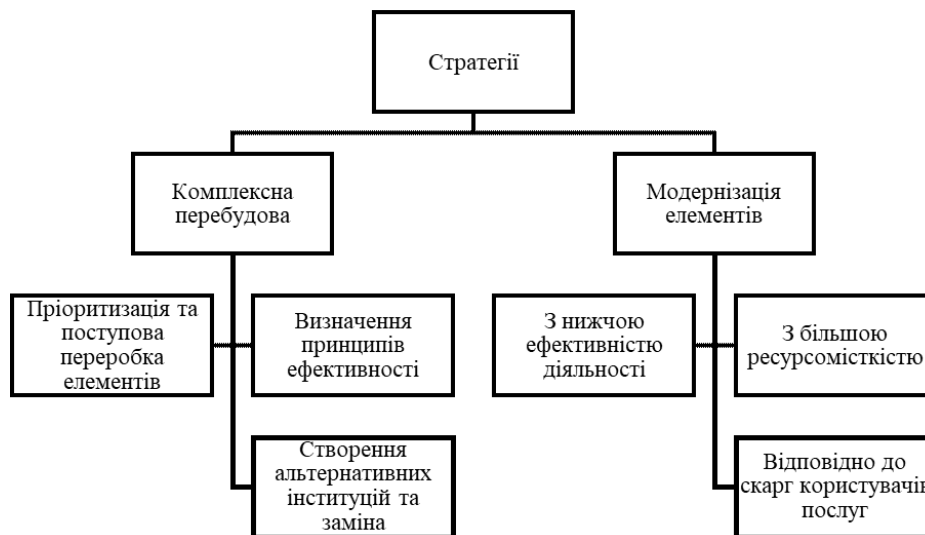

Рис. 2. Стратегії адаптації інституцій централізованих фінансів до викликів фінансових технологій та їх практичні приклади

Джерело: www.mckinsey.com

- Переглянути всі операційні процеси, ІТ-системи та програмне забезпечення.
- Спростити та інтегрувати організаційні структури.
- Покращити управління діловодством.
- Підвищити рівень обслуговування клієнтів.
- Підвищити швидкість та ефективність виробництва продукту.
- Розширити та поглибити канали розповсюдження.
- Переоцінити політику аутсорсингу.
- Поліпшити управління ризиками та дотримання законодавства.
- Подумати про переміщення деяких бізнес-операцій у менш регульовані сфери.

Банки використовують спеціальні програми для вирішення деяких вищезгаданих проблем, але витрати на інтеграцію та підтримку цих додатків є високими, і часто вони не мають комерційних переваг, виконуючи функцію найкращого з можливих вирішень проблеми без суттєвих змін. Програми часто потребують спеціалізованих навичок та більш ніж однієї команди підтримки, щоб забезпечити їх функціонування та оновлення.

Багато банків все ще мають свої продукти, канали та напрямки бізнесу, або вони лише частково інтегровані. Неінтегровані системи не дозволяють їм мати критично важливий для представників підприємств погляд та підривають зусилля організації, спрямовані на покращення досвіду роботи з клієнтами; а також не дозволяють банкам адекватно контролювати операційну діяльність.

Банкам потрібно запроваджувати програми, орієнтовані на послуги та стандарти роботи з клієнтами. Сервісно орієнтовані додатки простіше інтегруються з іншими програмами. Стандарти визначають, як програми та основні технології працюють та поєднуються. Власна технологія, навпаки, замикає покупця на конкретного постачальника та продукту. Це також збільшує витрати на впровадження нових систем, інтегрування їх в існуючі програми та їх підтримку.

Оскільки в інституційній сфері централізованих та децентралізованих фінансів немає можливості будувати ринкове поле для конкуренції, засобами побудови нових форматів розподілу фінансових ресурсів можуть бути кілька методів. По-перше, локальні експерименти проведені відповідно до чинного законодавства України. По-друге, визначити важливі до покращення елементи за думкою громадян та порівнюючи з аналогічними операціями у сфері фінансової інфраструктури. По-третє, зазвичай перехід на цифрову основу починається з провадження окремих послуг за допомогою окремих технологій, і врешті згодом вибудовується певна система, притаманна для даної певної країни [4, с. 6]. Стратегії адаптації інституцій централізованих фінансів до інноваційних викликів відображені на рисунку 2.

Узагальнити стратегію модернізації у сфері державних фінансів можливо за допомогою двох підходів. Перший підхід полягає в тому, щоб розглянути можливості, які створює цифрова технологія, і встановити цілі трансформації відповідно до загальних державних пріоритетів.

Другий підхід полягає в тому, щоб регулярно оцінювати, чи забезпечують цифрові програми переваги, які вони мали б забезпечувати, і слід відкоригувати цілі, щоб відобразити зміни у соціальних умовах або цифрових тенденціях. Регулятори також повинні пам'ятати, що модернізація може зробити окремі фінансові послуги послуги менш доступними або корисними для певних груп.

Більшість урядів обтяжені усталеними ІТ-системами, які може бути ризиковано замінити новими. Щоб подолати цей виклик, уряди та компанії вибирають те, що називається двосмуговою ІТ-моделлю: надійною та низькоризиковою базою знайомих систем, а також більш гнучким цифровим рівнем, який забезпечує швидке створення та розгортання нових послуг. Незважаючи на те, що переваги такої моделі великі, створити її не просто. Різним державним установам може допомогти три тактики.

Перша тактика полягає у розробці єдиного плану архітектури інституції, який чітко визначає основні ком-

поненти архітектури та поділяє їх на "швидкі" (цифрові інтерфейсні) та "повільні" (застарілі) компоненти. Цей план високого рівня також викладає основні міркування дизайну та функціональні цілі для окремих компонентів. Наприклад, у проекті може бути зазначено, що нові цифрові служби, що обслуговують громадян для певної установи, повинні бути розгортаними менш ніж за три місяці, за умовчанням використовуючи мобільні інтерфейси [3, с. 15].

Друга тактика — визначити практичні правила, що дозволяють керувати повсякденним розвитком усіх цифрових рішень. Ці правила дозволяють інженерам-програмістам призначати різні проекти для розробки функціональних рішень, які працюють разом у більш широкій архітектурі підприємства. Без цих правил цей проект може скластися як сукупність компонентів, які працюють індивідуально, але не можуть бути інтегровані в добре функціонуючу систему.

Остання тактика полягає в тому, щоб уникнути серйозних змін в архітектурі або заміни систем, якщо застарілі системи не мають критичних ризиків чи не завдають шкоди. Іноді переведення інституції на цифрову основу та інших можливостей може бути здійснено лише шляхом поступового коректування загальної архітектури сфери централізованих фінансів. Коли великі компоненти архітектури підприємства потребують суттєвих змін, тоді фінансові регулятори повинні вирішити, чи слід повністю замінити їх. Незважаючи на те, що старі системи можуть бути дорогими та складними для підтримки в міру їх віку, їх заміщення може бути навіть більш дорогим та складним, особливо, оскільки витрати та пов'язані роботи, як правило, перевищують попередні оцінки.

Переходячи на основу фінансових технологій та вносячи організаційні зміни, уряди можуть покращити послуги, заощаджувати гроші та покращувати якість життя громадян.

Оскільки компанії перетворилися за допомогою фінансових технологій, люди закликають уряди слідувати їхньому прикладу. За оцінками експертів, перебування уряду на основах цифрових технологій може призвести до 1 трильйону доларів США щорічно у всьому світі протягом кількох років.

З огляду на те, що відбувається на фінансовому ринку, для централізованих фінансів також існує імовірність бути заміненими цифровими альтернативами. Однак на відміну від децентралізованої фінансової інфраструктури, у сфері централізованих фінансів це, як очікується, не призведе до підвищення стабільності фінансової системи. Динаміка глобалізації означає, що країни та муніципалітети повинні залучити інвестиції та працівників, аби імплементувати цифрові технології та очікувані зміни у структурі вже в поточну державну структуру.

Переходячи на нову основу, уряди можуть надавати послуги, які відповідають зростаючим очікуванням громадян та бізнесу, навіть у період нестабільності. Не лише громадяни віддають перевагу цифровим послугам та взаємодії з урядами, але цифрові послуги також можуть розширювати можливості громадян та розширювати їх взаємодію з урядом. Для підприємств також цифрові державні послуги є зручними та ефективними.

Шляхи модернізації сфери державних фінансів часто полягають у запозиченні моделей та підходів у суб'єктах фінансової інфраструктури. Це вимагає уваги до двох основних механізмів.

— По-перше — основні механізми, які фінансові інституції державних фінансів використовують для взаємодії з громадянами та суб'єктами господарювання: методи та інструменти, які вони використовують для надання послуг, процеси, які вони реалізують, їхній підхід до прийняття рішень, а також обмін та публікація корисних даних.

— По-друге, організаційні механізми, які є складовими базових функцій фінансів: стратегія; управління та організація; правильний розподіл повноважень, правове і інституційне забезпечення; і технології.

Ці елементи складають основу, яку уряди можуть використовувати для визначення своїх пріоритетів для всебічної цифрової трансформації, яка підвищує ефективність та стабільність фінансової системи та допомагає поліпшити якість життя. Механізми першої групи можна об'єднати у чотири категорії — послуги, процеси, рішення та обмін даними — і для кожної з них існує свій шлях покращення на основі сучасних фінансових технологій.

Для технологічної модернізації процесів у фінансах, необхідно перш за все робити акцент на ті з них, де модернізація принесе найбільше зростання ефективності та доступності для користувачів.

По-друге, можна звернутися до найвідповідальніших та найбільш трудомістких механізмів, які потребують певного досвіду, який був відпрацьований на першій черзі. Окрім того, ефект від першочергово модернізованих ланок, має забезпечити передумови для перекваліфікації вивільнених у другій черзі трудових ресурсів.

Ефективне оцифрування процесу, уряди повинні оцифрувати весь ланцюжок дій, що його покращують. Дієвим важілем для модернізації також є необхідність оптимізувати неефективні або важко автоматизовані процеси перед їх переведенням на технологічну основу [1, с. 17].

Зокрема в розвинених країнах зараз більше ніж 98% завдань, пов'язаних з реєстрацією нових компаній, відбуваються за лічені секунди без втручання людини.

Одна з великих переваг цифрових технологій полягає в тому, що вони дозволяють фінансовим інституціям робити більш точні прогнози та приймати більш складні рішення, аналізуючи величезну кількість даних. Багато суб'єктів фінансової інфраструктури перетворили свої бізнес-моделі, щоб скористатися перевагами цієї можливості. Громадський сектор теж може збільшити ефективність прогнозування та аналітики у сфері захисту, соціального забезпечення, громадської безпеки, охорони здоров'я та запобігання шахрайству.

Початок використання аналітики полягає у виборі областей, де неточні знання або необізнане прийняття рішень сприяють серйозним проблемам. Як тільки уряди зможуть широко збирати дані та керувати ними, при цьому поважаючи конфіденційність громадян, вони змо-

жуть запрошувати компанії, університети та інші установи аналізувати ці дані та використовувати їх для вирішення проблем.

Кінцева мета такої меодернізації аналітики — це система, яка об'єднує дані з багатьох джерел та використовує алгоритми для коректування процесів та систем у режимі реального часу та надання нових знань особам, що мають приймати рішення.

Однак варто звернути увагу і на перешкоди, з якими доведеться стикнутися. Модернізація обміну фінансовими даними та збільшення прозорості мають поєднуватися з захистом даних для зловживань у фінансовій системі. Першочерговим кроком до спільного використання даних є об'єднання реєстрів публічної інформації, як-от географічні дані, записи про нерухомість, адреси, інформацію про компанію, основні профілі громадян та журнали інфраструктури.

Багато державних установ мають глибоко вкорінені переваги для самостійного функціонування. Більшість організаційних бар'єрів, що перешкоджають розвитку цифрових ініціатив, є не формальними, а культурними: вони виникають, коли посадові особи виділяють окремі пріоритети для конкретних інституцій, випереджуючи стратегічні цілі, яких посадовим особам слід досягати разом в межах цієї структури.

На найвищому рівні державних фінансів можна створити інституцію для стандартизації операцій, підтримку розвитку окремих цілей та призначення відповідальності перед іншими установами.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Швидка поява фінансових технологій стала несподіванкою для всіх прогнозів про розвиток фінансової системи. Експоненціальне зростання ефективності фінансових технологій порівняно з традиційними підходами стимулюють трансформаційні зміни протягом найближчих декількох років. Водночас ці події також можуть вплинути на фінансову стабільність як позитивним, так і негативним чином, незважаючи на те, що багато з цих технологій нині лише починають розвиватися.

Традиційні фінансові установи здатні відповісти на ці виклики перетворившись відповідно до умов сучасних технологічних тенденцій, або, у випадку фінансової інфраструктури, знайшовши свою нішу у новому форматі фінансової системи.

Оскільки конкуренція на ринку висока, а державні механізми можуть бути замінені приватними стартапами, але без того ефекту для громадян всієї країни, то для інституцій всіх сфер фінансової системи необхідно бути по-справжньому клієнтоорієнтованим, тобто надавати клієнтам та громадянам можливість визначати пріоритети зручності та діяльності фінансової системи, адже новий тип освіченого суб'єкта прагне обирати свого фінансового партнера на основі ефективності та оперативності.

Трансформація централізованих та децентралізованих фінансів є складною, але врешті корисною для громадян та урядових працівників, як виявили багато державних установ у розвинених країнах. Першим кроком є прийняття всебічної схеми фінансової системи на новій основі. Вона повинна мати такі пріоритети, як збільшен-

ня залучення громадян, підвищення продуктивності уряду та стимулювання економічного зростання. Фінансові системи, які трансформуються під дією цих чинників і пристосовуються до нових потреб населення, можуть розраховувати на полегшення навантаження на державні бюджети та підвищення якості життя громадян.

Література:

1. Волосович С.В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет ім. Г. Сковороди. — 2017. — Вип. 33/1. — С. 15—22.

2. Волосович С.В., Апостолук О.Ю. Інститути державної фінансової підтримки малого підприємництва // Modern economics. — 2017. — № 3. — С. 41—49. — Режим доступу: <http://modecon.mnau.edu.ua/institutions-of-state-financial-support-for-small-business/>

3. Мазаракі А.А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2016. — № 1. — С. 5—23

4. McKinsey & Company | Global management consulting (2018), "Digital by default: A guide to transforming government". — Режим доступу: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/public%20sector/our%20insights/transforming%20government%20through%20digitization/digital-by-default-a-guide-to-transforming-government.ashx>

5. Oracle | Integrated Cloud Applications and Platform Services (2018), "Modernize or Fail: The Modernization Challenges Facing Banks, and the Technology Implications". — Режим доступу: <http://www.oracle.com/us/industries/financial-services/oracle-modernization-banks-wp-1439641.pdf>

References:

1. Volosovych, S.V. (2017), "The domains of technological innovations in the financial sphere", *Ekonomichnyy visnyk universytetu. Pereyaslav-Khmelnysky State University named after. G. Skovoroda*, Vol. 33/1, pp. 15—22

2. Volosovych, S.V. and Apostolyuk, O.Yu. (2017), "Institutes of state financial support for small business", *Modern economics*, Vol. 3, pp. 41—49.

3. Mazaraki, A.A. Volosovych, S.V. (2016), "The domains of institutional modernization of the financial system of Ukraine", *Visnyk KNTEU*, vol. 1, pp. 5—23.

4. McKinsey & Company (2018), "Digital by default: A guide to transforming government", available at: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/public%20sector/our%20insights/transforming%20government%20through%20digitization/digital-by-default-a-guide-to-transforming-government.ashx> (Accessed 28 Feb 2018).

5. Oracle (2018), "Modernize or Fail: The Modernization Challenges Facing Banks, and the Technology Implications", available at: <http://www.oracle.com/us/industries/financial-services/oracle-modernization-banks-wp-1439641.pdf> (Accessed 28 Feb 2018).

Стаття надійшла до редакції 12.03.2018 р.